

Антон Муха

АВТОБІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

У статті викладено біографічні відомості українського композитора і музикознавця А. І. Мухи, починаючи від опису його генеалогічного дерева і завершуючи науковою діяльністю вченого останніх років життя.

Ключові слова: біографія, композитор, музикознавство, українська музика.

В статье изложены биографические данные украинского композитора и музыковеда А. И. Мухи, начиная от описания его генеалогического древа и заканчивая научной деятельностью учёного последних лет жизни.

Ключевые слова: биография, композитор, музыковедение, украинская музыка.

In the article there is made biographical information about the Ukrainian composer and musicologist Anton Mukha, beginning from the description of his genealogical tree to his scientific activities during last years of his life.

The key words: biography, composer, musicology, Ukrainian music.

Початки мого генеалогічного дерева, на жаль, не йдуть далі прадідів та й тих знаю лише по іменах. Скупі відомості й про ближчих попередників. Дід Антон Ілліч Муха, сільський швець, був одружений із сиротою Феодосією Василівною Добрушею (померла 1917), мав двох синів – мого батька Івана, теж шевця (1884 – 1954) і Федора (помер 1917), сім'я якого загинула в роки голодомору, дочку Євгенію (1880? – 1945), у старості самотню. Дідусь по маминій лінії Антон Данилович Квітницький (? – 1929?), столяр залізничних майстерень, одружений з Катериною Іванівною Фесик (? – 1934?) мав восьмеро дітей, у тому числі п'ять дочок. Середня з них, Надія (1886 – 1972) підкорилась долі й вийшла заміж у 1906 р. Обидві родини жили на ближніх вулицях передмістя Білопілля (тепер райцентр Сумської області), дуже бідували. З десяти дітей Надії Антонівни, народжених тут, троє померли малими, старших – Марію (1910 – 1994), Афанасія (1911 – 1948) і Віру (1912 – 1994) віддавали у найми, Григорій (1915 – 1941?), Андрій (1916 – 1942), Раїса (1920 – 1990) і Олександр (нар. 1923) самі ще потребували піклування. 1908 р. Квітницькі разом із багатьма земляками переселилися до Західного Сибіру (тепер Алтайський край), наша неповна родина перебралася туди у 1925 р. Там новонароджена Антоніна невдовзі померла, а 6-го (за записом 7-го) січня 1928 р. у селі Шебаліно Марушинського району народився я, останній. Ріс хворобливим, сором'язливим (через переляк заїкувався), але перші роки життя в комуні були матеріально сприятливими, природа чудова, у родинному колі панувала лагідна атмосфера. З початком колективізації життя погіршало, гуртом і “вроздріб” ми переїжджали з місця на місце, із зупинками у с. Верх-Неня, райцентрах Солтоні та Уч-Пристані. В ці роки у мене формувалися не лише загальні життєві критерії, а й – зокрема під впливом братів – художні нахили та інтереси: слухав домашні співи, музику по радіо, грав на гармошці, цікавився літературою, малюванням, шахами.

На початку 1941 р. ми в неповному складі повернулися на батьківщину у м. Білопілля, де нас застала війна й окупація. Напівпідвальне вогке приміщення, голод, холод, злиденність, обстріли, бомбардування, виклики на роботу, втечі з ризиком для життя, туга за школою. Одначе по можливості, багато читав, самотужки вивчав ноти, складав мелодії на власні вірші, цікавився мовами. Після звільнення міста у вересні 1943 р. і негайного поновлення шкільного навчання продовжив художню самоосвіту. Грав на трофейному акордеончику, на чужих фортепіано, брав участь у шкільному оркестрі, складав вірші. Надсилав на конкурс у Київ свої проби творчості, отримав відгуки і поради від М. І.

Вериківського, Г. І. Майбороди, М. В. Дремлюги. На республіканській олімпіаді у 1946 р. зіграв на роялі свої Менует і Вальс, рік був стипендіатом Міносвіти, яким керував П. Г. Тичина.

Після закінчення загальноосвітньої СШ № 1 подався до Києва. З доброї волі комісії на чолі з Л. М. Ревуцьким мене ризикнули відразу прийняти на перший курс композиторського факультету консерваторії. Зі спеціальності навчався у М. М. Вілінського, з оркестрування у Б. М. Лятошинського, сольфеджіо проходив у Ф. І. Аерової, фортепіано у Р. Б. Круглої. Завдяки доброзичливості ректорату, педагогів, студентського оточення, друзів-земляків витримав важкі перші роки. Був іменним стипендіатом, брав участь у студентському науковому товаристві. 1952 р. закінчив з відзнакою консерваторію, продовжив навчання в аспірантурі. Серед колег були М. Антків, Н. Герасимова-Персидська, С. Грица, О. Гусарова, Д. Колбін, А. Мірошникова, З. Штундер та ін. У 1989 – 1993 входив до складу правління Спілки, перед тим – до ревізійної комісії, до комісії музично-естетичного виховання, з 1994 входжу до приймальної комісії, з 2001 також до складу журі по преміях ім. В. Косенка. Брав участь у журі конкурсів юних композиторів Києва, конкурсу юних трубачів, очолював редакційну раду музики для дітей та юнацтва видавництва “Музична Україна” тощо.

В Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського працював на посадах молодшого (з 1962), старшого (з 1973), провідного (з 1991) наукового співробітника, в. о. зав. відділу музикознавства (2000 – 2004, з 2002 – на контрактній основі), нині – професор-консультант. 1966 р. захистив у новому розширеному варіанті кандидатську дисертацію, 1982 – докторську дисертацію, 1993 затверджений у званні професора по спеціальності “музичне мистецтво”. Член вченої ради ІМФЕ. Як науковець цікавлюсь дослідженням широкого спектру питань музичної історії, теорії, методології, естетики, психології тощо, тяжію до менш розроблених чи дискусійних аспектів. Це, наприклад, питання програмності в музиці, процесу композиторської творчості, міжнародних зв’язків української музики, історії Спілки композиторів України, аспекти розвитку музикознавства України тощо. Актуальним виявилось також створення довідкової літератури, стосовної мінливого складу СКУ, узагальнення відомостей про композиторів України й української діаспори, підготовка статей до багатотомних енциклопедій – Шевченківської, Сучасної України, Української Музичної (видання ІМФЕ). У колективних музично-історичних працях висвітлював питання інструментально-симфонічної та музично-театральної творчості, музики для народних інструментів, музикознавства, а в 5-му томі здійснив загальне редагування праці стосовно складного періоду 1941–1958 рр. Окремі видання мають музично-освітній характер (для дітей і молоді), популярність здобула збірка “Музиканти сміються” (“Веселий камертон”). Ряд публікацій у книжках, журналах і газетах присвячені висвітленню поточного музичного процесу, знайомлять з діяльністю композиторів, музикознавців, виконавців.

Багато часу і зусиль потребує справа т. зв. підготовки кадрів у безпосередньому і опосередкованому вираженні. Це: участь у прилюдних захистах дисертацій, виступи офіційного опонента, попередні рекомендації, консультації, експертні висновки, відгуки на автореферати, пряме керування роботою над дисертаціями, паралельно з цим – рецензування і редагування праць для видавництва тощо.

Протягом тривалого часу входжу до складу спеціалізованих вчених рад ІМФЕ ім. М. Т. Рильського на НМАУ ім. П. І. Чайковського. Неодноразово очолював державну екзаменаційну комісію у вищих навчальних закладах Києва.

Моя музикознавча діяльність відзначена присудженням Премії ім. М. В. Лисенка (2007). Як композитор нагороджений медаллю “За трудову відзнаку” (1960). Учасник війни, ветеран праці, нагороджений відповідною медаллю (1987), а також ювілейними медалями “В пам’ять 1500-леття Києва” (1983), “60 лет Победы в Великой Отечественной

войне 1941–1945 гг.” (2005), Подякою Київського міського голови (2003), пам’ятним нагрудним знаком “60 років визволення міста Суми від фашистських загарбників” (2004), відзнакою Сумського земляцтва в Києві (2007).

...Колись, молодшим, я ремствував на долю, на різні труднощі, невдачі, несправедливості, перепони, болі, що заважали рухатися до жаданої мети. Тепер, відзначивши своє 80-річчя, припускаю, що то були і випробовування, і підготовка до виконання мною “запланованих згори” обов’язків. І тут – без прихильності долі, без жертвності рідних, без піклування вірної дружини Лії Михайлівни, без допомоги близьких друзів, усіх добрих душею людей, без мистецтва лікарів – я не міг би пройти такий довгий шлях і сподіваюся йти далі, поки будуть сили, допоки буду чимось корисним мистецтву і людям.